

SİMİT ve PEYNİR'le "BİLİMİNSANİ ÖYKÜLERİ"

1484 yılında Prusya'da, bugünkü Polonya sınırları içinde bulunan Torun kentindeyiz. Orada dayısının evinde yaşayan Mikolaj Kopernik, havanın açık olduğu gecelerde sık sık yaptığı gibi uykudan önce yıldızları ve Ay'ı seyreliyordu.

Mikolaj?
Hâlâ uyanık mısın?
Ne oldu, uykun
mu kaçtı?

Yok yok.
Yıldızlara bakarken uykuya dalmayı
seviyorum da dayıcığım.

Kopernik niye
dayısının evinde yaşıyormuş
Peynir?

Ne yazık ki bir süre önce
babasını kaybetmiş Simitçiğim.
Eğitimine devam edebilmesi için
Kopernik'i dayısı yanına almış.

Aslında...

Aslında uzun bir süre
gözlemleyince öylece durmadıkları
görülebiliyor dayıcığım. Yavaş da
olsa her gece aynı yönde
toplula hareket
ediyorlar.

İlahi Mikolaj!
Öylece duruyorlar işte orada.
Uzun uzun nesine bakıyorsun
şu yıldızların?

Ehm... Şey... Uzun uzun bakınca tabii canım, hareket ediyorlar.
Geceleri yıldızların, gündüzleri de Güneş'in
Dünya'nın etrafında döndüğünü herkes bilir.
Haydi yarın okul var, uyu artık.
İyi geceler.

Peki dayıcığım. İyi
geceler.

Ne, ne, ne? Yıldızlar ve Güneş
Dünya'nın etrafında mı
dönüyormuş! Neler diyor
bu adam böyle
Peynirciğim?

Ben de kulaklarıma inanmadım
Simitçiğim, ama o zamanlar
öyle olduğunu sanıyormuş
insanlar demek ki.

Ertesi gün okulda...

Mikolaj arkadaşınız
çok güzel bir soru sordu çocuklar. Hepiniz
dinleyin, anlatıyorum: Dünya'mız evrenin merkezidir.
Gezegenler, Ay, Güneş ve yıldızlar onun
etrafında döner...

Tabii ki de öyle.
Binlerce yıldır bilinen
bir şey bu.

Ohoool
Ben daha birinci sınıftayken
öğrenmiştim bunu.

Bir dakika, bir dakika! İtiraz
ediyorum Hâkim Bey! Şey...
Yani, Öğretmen Bey!
Yanlış biliyorsunuz, doğru
olmayan şeyler
öğretiyorsunuz
çocuklara!

Ha ha ha!
Dur Simitçiğim, heyecanlanma
bu kadar. Günümüzden 532 yıl
önce oluyor bunlar.

Derslerde işlenen konuların bir kısmı yanlıştı ya da başka bir deyişle ancak o dönem bilinenlerin elverdiği ölçüde doğruydular. Mikolaj Kopernik yine de okul yılları boyunca ileride yapacağı araştırmalarda çok işine yarayacak şeyler öğrendi. 20'li yaşlara geldiğinde Latince, Almanca, Lehçe, Yunanca ve İtalyanca konuşabiliyor, bu dillerde yazılmış bilimsel kaynakları okuyabiliyordu. Matematik, hukuk ve tıp eğitimi almıştı. Toplumda saygın bir yeri vardı.

Ama akıllı gökyüzündeydi.

Kopernik, rahat çalışabilmek için kendi olanaklarıyla bir binanın çatısına küçük bir gözlemevi inşa eder.

Bu kuleyi inşa etmem çok iyi oldu. Artık gök cisimlerinin hareketlerini kimse tarafından rahatsız edilmeden gözlemleyebilirim.

İyi gözlemler Kopernik Abi. Susayınca, acıkınca seslen, aşağıdayım ben. Çay, börek, meyve suyu, çörek, ne lazımsa getiririm. Yeter ki şu yalan yanlış bilgileri düzeltecek bir şey bul.

Ha ha ha!

Her fırsatta gök cisimlerinin hareketlerini gözlemleyerek geçirdiği aylardan sonra bir gün:

Himm! Gezegenlerin yermerkezli evren kuramında öngörülen hareketleriyle benim yaptığım gözlemler bir türlü uyumuyor.

Kurduğum matematik denklemlerinde bir sorun olmadığına eminim, ama kaçır hesaplıyorum, yine tutmuyor, yine tutmuyor.

Ya gezegenlerin hareketlerinde bir düzensizlik var ya da bu kuram yanlış!

Teleskop henüz bulunmadı da ondan Simitçiğim.

Aa! Niye çıplak gözle bakıyor, niye teleskop kullanmıyor Kopernik Abi Peynirciğim?

Hesaplarım ve yaptığım gözlemler tek bir sonuca işaret ediyor: Gök bilimciler bugüne dek yanılmış. Dünya evrenin merkezinde değil. Ayrıca hareketsiz de değil.

Evren Dünya'nın çevresinde dönmüyor. Gezegenler Güneş'in etrafında dönüyor ve Dünya da onlardan biri işte.

Ama üzerinde yaşadığımız gezegenin aslında sıradan bir gök cismi olduğunu söylersem bana neler derler kim bilir?

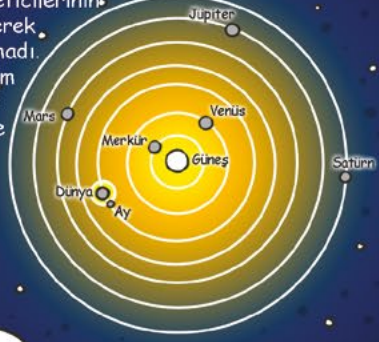
Büyük gökbilimci Mikolaj Kopernik derler, ne desinler başka?

Keşke Simitçiğim. Bu fikirden hoşlanmayacak birileri olsa gerek ki çekiniyor Kopernik Abi.

Sen bir teleskobun bile olmadan neler keşfet, sonra bunları açık açık söyleyeme, iyi mi?

Yal İnsanlık için büyük bir zaman kaybı.

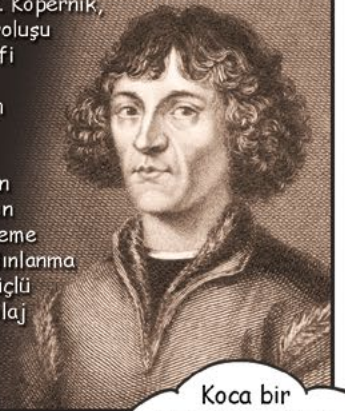
Mikolaj Kopernik binlerce yıldır yanlış bilinen bir bilgiyi çürüten kanıtlara ulaşmıştı. Sonrasında başka bilim insanlarının da katkılarıyla evrenin merkezinin Güneş de olmadığı anlaşıldı. Ancak dönemin tutucu yöneticilerinin olumsuz tepkisinden çekinerek, çalışmasını hemen yayımlamadı. Gök bilimle uğraşmaya devam etti ve bildiklerini uzun bir süre yalnızca öğrencileriyle paylaşmakla yetindi.

Mikolaj Kopernik çalışmasını zaman içerisinde geliştirdi. Görüşlerini destekleyen öğrencilerinin de teşvikiyle kitabını ölmeden kısa bir süre önce, 1543 yılında yayımladı.

Mikolaj Kopernik'in Dünya'yı evrenin merkezi olmaktan çıkaran kuramını anlattığı kitap gerçekten de büyük tepki topladı, çünkü yaptığı yalnızca gökbilimle ilgili bir keşif değildi. Kopernik, insanın evrendeki varoluşu konusunda yeni felsefi soruların sorulmaya başlamasına da neden olmuştu.

Doğruluğu sınanmadan benimsenen inanışların hakim olduğu bir döneme son verecek olan Aydınlanma Çağı'nı başlatan en güçlü ışıklardan birini Mikolaj Kopernik tutmuştur.

Kaç yıl geçtikten sonra!

Hiç yayımlayamamış olmasından iyi yine.

Eh, o zaman bize de büyük gökbilimci Mikolaj Kopernik'e...

Koca bir teşekkür etmek düşer!